

DİNLER ARASI DİYALOG

Yeryüzündeki tek hak din olan İslâm'ın mensupları olarak böyle bir diyaloga, öncelikle, **“Evet.”** dememiz beklenir; ancak, bu görüşmelerde Müslümanları temsil edecek kişilerin İslâm'ın temel hükümlerini harfiyen yaşamaları, bu dinin güzellikleriyle kalplerini, akıllarını, bütün duygu ve latifelerini kemale erdirmeleri gerekir.

Gerçeği arayan, fakat ideal inanç sistemini ve onu sergileyen örnek insanları bulamadığından içine kapanıp kalan ve çareyi sefahatte ve inançsızlıkta bulan günümüz Batı toplumu ancak böyle bir diyalog sonunda gerçeklerle tanışabilir ve İslama kavuşabilirler.

Allah Resulüne (asm.) yapılan şu İlâhî hitap, günümüzde de aynen geçerliğini korumaktadır:

“De ki; 'Ey Ehl-i kitap! Sizinle bizim aramızda ortak bir kelimeye gelin: Allah'tan başka bir mâbud tanımayalım. Ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah'ı bırakıp da bazımız bazımızı Rab edinmesin.'” (Âl-i İmran, 3/64)

Şimdi şöyle bir düşünelim:

Teslis inancı, günümüzde de Hristiyan aleminde hâlâ hüküm sürmüyor mu? Bu inanç, **“Allah'tan başkalarını mabud tanımak, Ona ortak koşmak”** manasına gelmiyor mu? Hastalık devam ettiğine göre, Peygamber Efendimize (asm) yapılan bu davet emri, günümüz Müslümanlarını da Ehl-i kitapla görüşmeler yapmaya çağırmış olmuyor mu?

Bu konuda İslâm tarihinde ibret alacağımız nice örnekler vardır. Bizzat Allah Resulünün (asm.) iki uygulamasını nakletmekle yetinelim:

Birincisi, Hudeybiye barışıdır. Bu barış, müşriklerle gerçekleştirilmiş ve tarihçilerin ifadesine göre bu barıştan sonra Müslüman olanların sayısı öncekilerin iki katı kadar olmuştur.

İkinci örnek, Peygamber Efendimizin Medine'ye teşriflerinden sonra, hem Hristiyanlarla, hem de Yahudilerle anlaşmalar yapmasıdır. Allah Resulü (asm.) bu anlaşmalara sadık kalmış, barışı bozanlar karşı taraf olmuştur.

Her iki anlaşmanın ortak yanı şudur: Müslümanlar gerek o devirde, gerek ondan sonraki dönemlerde, hak din olan İslâm'ı muhtaçlara tebliğ etmek için daima barıştan yana, diyalogdan, huzurdan, asayişten yana olmuşlar ve bunun meyvesini de almışlardır.

Bugün dinler arası diyaloga karşı çıkın bazı kesimler, Kur'an-ı Kerimde Nasara ve Yahudilere muhabbetin yasaklandığını ileri sürerler.

Üstad Bediüzzaman, **“Yahudi ve Nasara ile muhabbetten Kur'anda nehiy vardır... Bununla beraber nasıl dost olunuz dersiniz?”** sorusuna verdiği cevabında şöyle diyor: **“Bu nehiy, Yahudi ve Nasara ile Yahudiyet ve Nasraniyet olan ayineleri hasebiyledir.”**

Buna göre **Kur'anda yasaklanan muhabbet**, Hak din olan İslâm'a kavuştuktan sonra Yahudiliğe yahut Hristiyanlığa meyletmek ve sevgi beslemektir. Bu yasaktan kaçınmak şartıyla, bir Hristiyanla iyi komşuluk ilişkileri kurulabilir, ticaret yapılabilir, ortak düşmanlara karşı birlikte hareket edilebilir. Bütün bunlar Hristiyanlığı sevmek demek değildir.

Konunun devamında bu noktaya şöyle açıklık getiriliyor:

“Bir adam zatı için sevilmez. Belki muhabbet, sıfat ve san'atı içindir. Binaenaleyh, Müslüman bir sıfatı veya san'atı istihsan etmekle iktibas etmek neden câiz olmasın? Ehl-i kitaptan bir harem olsa elbette seveceksin!”(1)

Son cümle gerçekten çok harika; konuya son noktayı koyuyor. Ehl-i kitaptan bir kadınla evlenen Müslüman, hanımını elbette sever, ama bu sevgi onun dinini sevmesi manasına gelmez. Bu ince ölçülerden uzak kalmak bize bazen çok pahalıya mal oluyor. Konunun devamında, Ehl-i kitapla dost olmanın gerekçesi, şu cümlelerle netleştiriliyor:

“Onlarla dost olmamız, medeniyet ve terakkilerini istihsan ile iktibas etmektir. Ve her saadet-i dünyeviye'nin esası olan âsâyişi muhafazadır. İşte bu dostluk kat'iyen nehy-i Kur'ânî de dahil değildir.”(2)

Aslında bu cümleler, dinler arası diyalogun iki önemli yönünü nazara veriyor: Birisi, birbirlerinden medeniyet ve terakki dersi almak, bu sahadaki gelişmeleri paylaşmak; diğeri, asayiş yani dünya barışını korumak. Bu ikinci maddenin dünya saadetine de

---

esas olduğu özellikle vurgulanıyor.

Burada özellikle vurgulamamız gereken bir temel nokta var ki, Dinler arası diyalogdan maksadımız **“bazılarının arzuladığı ve savunduğu gibi, dinlerin kendi inançlarından taviz vererek birbirlerine yaklaşımları olarak algılanmamalıdır. Çünkü burada Hıristiyanlık gibi bozulan bir dinin aslına dönmesi hedeflenmektedir. İslam dini ise; yeryüzünde bozulmamış ve aslını muhafaza eden tek semavi dindir. Bu noktadan; dinler arası diyalog değil, din adamlarının diyalogu esas olmalıdır.”** Bu önemli husus çok defa gözden kaçtığı için, bu konuda manasız itirazlar oluşabiliyor.

Şimdi şöyle bir düşünelim: Yukarıda bir kısmını sıraladığımız müşterek düşmanlara ve dertlere karşı, farklı dinlere mensup insanların bir araya gelip ortak bir strateji belirlemelerine niçin karşı çıkılsın? Böyle bir işbirliğine Müslümanların değil, ancak sözünü ettiğimiz menfi fikirleri taşıyanların karşı çıkmaları gerekmez mi?

Geliniz tahminleri bir yana bırakıp realiteye bir göz atalım:

İşsizliğin büyük boyutlara ulaştığı, geri kalmışlığın alabildiğine hüküm sürdüğü dönemlerde ülkemizden Avrupa'ya, özellikle de Almanya'ya çok sayıda işçi göç etti. Bunlardan acaba kaç İslam'ı terk edip Hıristiyan oldu? Birkaç aşk macerası dışında, bir Müslümanın din değiştirmesi vakasına istatistiklerde rastlanmıyor. Avrupa'ya ilk gelen bir kısım gurbetçilerimiz, batı kültürüne kapılmış, o aşırı serbest ortamında içkiye, sefahate düşmüştür; ama bunlar yine de imanlarını korumayı başarmışlardır. O dönemde gurbetçilerimizi batının dini değil, hayat düzeni etkilemiş; kiliseleri değil, meyhaneleri kendine çekmişti. O gün olduğu gibi bugün de Batı dünyasında Hıristiyanlıktan çok sefahat hâkimdir.

Nur Külliyyatından diyalog çalışmalarına ışık tutacak iki önemli mesajı aktarmak istiyorum:

Birisi bizzat Peygamber Efendimizin bir haberini bize ulaştıran şu ifadeler:

“Hadis-i sahihle, âhir zamanda İsevîlerin hakiki dindarları ehl-i Kur'an ile ittifak edip müşterek düşmanları olan zındıkaya karşı dayanacakları gibi...”(3)

Bir ittifaktan söz ediliyor; İsevîlerin hakiki dindarları ile Müslümanlar arasında gerçekleşecek bir işbirliği haber veriliyor.

İkinci mesaj:

“Nasraniyet, ya intifa ya ıstıfa bulacak. İslam'a karşı teslim olup

---

terk-i silah edecek.”(4)

Hristiyanlığın ya tamamen söneceği, yahut teslim ve benzeri yanlışlıklardan temizlenerek İslam’a teslim olacağı haber veriliyor. Bunun gerçekleşmesi için de diyalog şart değil mi?

Son söz:

Müslüman, içine kapalı bir insan değildir. Kur’an-ı Kerim’de **“en hayırlı ümmet”** olduğumuz haber verilirken, bunun gerekçesi de **“doğruyu ve güzeli başkalarına anlatmamız ve onları yanlışlardan ve yasaklardan men etmemiz”** şeklinde ortaya konulmuştur. Bütün peygamberlerin ortak yolu, Allah’ın kullarını irşat etmek, onları küfürden, şirkten ve isyandan kurtarmağa çalışmaktır.

Şimdi iç alemimize dönelim ve kendimizle şöyle bir hesaplaşalım:

“Acaba ben İslâm’ın nurundan mahrum kalan insanlara acıyıp onları kurtarmaya mı çalışıyorum; yoksa onları, hayatlarına son vererek, cehenneme göndermeğe fırsat mı kolluyorum? Eğer nefsim bu ikinciden yana ise, demek ki ben “Peygamberlerin ortak çizgisinden sapma durumundayım.”

Kendime gelmeli ve görevimi iyi şekilde belirleyip ona göre çalışmalıyım.

Bir doktorun hastaya değil hastalığa düşman olması gibi, Peygamberimiz (asm) de şirke düşmandı, ama müşriklere acıyor ve onları kurtarmaya çalışıyordu. Acaba, ben, sevgili peygamberimin bu sünnetine hangi ölçüde uyum gösteriyorum?

Cenab-ı Hakk’ın rahmetinden ümidimiz odur ki, böyle bir iç muhasebe ve diyalog, bizi gündemdeki diyalog konusunda da en isabetli karara götürecektir.

Dipnotlar:

- (1) bk. [Münâzarât, s. 40.](#)
- (2) bk. [Münâzarât, s. 41.](#)
- (3) bk. [Lem’alar, Yirminci Lem'a \(Haşiye\), s. 151.](#)
- (4) bk. [Sözler, Lemeât, s. 703.](#)